

Sjónarmið

Framtaksgrunnurin gjørt roknifeil uppá 146 milliónir

Útlendsk kanning gjørd av grannskoðara hjá Fiskavirking

Tað er ikki nakað dulmál, at tað er sera stórir munur á tí fatan sum nevndin fyri Framtaksgrunnin hevur um framtíðar fiskiðnaðin í Føroyum og ta uppfatan, sum tey flestu onnur hava.

Framtaksgrunnurin vil hava eina »samskipaða loysn«, har flestu virkni eru í einum felag, meðan flest onnur hava ta fatan, at virkni kunnu vist samskipast, men tey skulu vera rikin hvør sær av fólk sum hava beinleiðis áhuga í rakstrinum.

Tað sum undrar fólk flest er sjálv mannaongdin hjá Framtaksgrunninum, hagi stórt sæð einki fæst at vita um grundgevingarnar hjá grunninum fyri at yvirtaka Fiskavirking.

Tað varð sent eitt tíðindaskriv út seinast í 1996, har sagt varð m.a.: **Føroya Fiskavirking sum var komið í figgarligar trupulleikar, heitti á sumri 1996 á grunnin um at seta nýggjan partapening í felagið. Drúgvar kanningar,**

gjørðar av útlenskum og føroyskum seknum visa, at tað er neyðugt við samskipan av fleiri virkjum runt landið, skal lønandi vinna fáast burtúr.

Kanningar dyljast sum mansmorð

Á fundi millum Framtaksgrunnin og formenninar fyri samgonguflokkarnar varð spurt eftir hesum frágreiðingum, sum mugu haldast at hava almennan áhuga, og sum neyvan kann hava eitt innihald sum ikki kann vera alment. Og við framløgu av hesum frágreiðingum kundi Framtaksgrunnurin kanska sannført tey ivasomu um, at hetta hóast alt kundi verið ein røtt loysn. Men Framtaksgrunnurin vildi als ikki lata nakað sum helst tilfar frá sær. Alt tilfar var innanhýsis tilfar hjá grunninum varð sagt. Hetta er ein holdningur sum vit ikki eiga at finna okkum í. Sjálvsagt skal grunnurin ikki útlevera

innanhýsis tilfar. Men hann kann sjálvsagt, um vilji er til tess, lata t.d. politikkarar og annars almenningin fáa kunneleika til tað grundarlag, sum úrslitið av hesum kanning-um er bygt á. Men tað kom tó fram, at ein av útlenskum frágreiðingunum kom frá eini fyrirtøku, hvørs stjóri er nevndarlimur í Framtaksgrunninum. Men tað sum tó er enn verri er, at seinni er ein komin eftir, at hin kanningin er gjørd av grannskoðaranum hjá Føroya Fiskavirking! Og Sverri Hansen noktaði púra at upplýsa hvørjir teir føroysku serkønu eru, sum hava mælt til Framtaksloysnina.

Meira enn ivasamt grundarlag

Tað er annars øll grund til at ivast í grundarlagnum fyri soveð nevndu frágreiðingum sum fyri teirri avgerð sum Framtaksgrunninum hevur tikið.

Grundgevingina fyri hesum gevur grunnurin sjálvur í áðurnevnda tíðindaskrivinum, har eisini verður sagt: **Grunnurin metir, at úrslitini hjá Føroya Fiskavirking uppá seg hava verið munandi betri enn hjá sundurliðu fiskivinnuni á landi áðrenn Fiskavirking. Tey 18 flakavirkini sum endaðu í Fiskavirking, fingi í 1988 173 mill. kr. í studningi úr Ráfiskagrundinum. Sær ein burtur frá hesum studningi, høvdu tey eitt hall áðrenn rentur og avskrivningar uppá 115 mill. kr. Rávørunøgðin var 90.000 t. í 1995 hevði Føroya Fiskavirking eitt positivt úslit áðrenn rentur og avskrivningar uppá 8 mill., hóast eina rávørunøgð uppá bert 42 túsund tons.**

Endamálið við hesum broti er at »prógva« at tað var munandi meira lønsamt at rekka Føroya Fiskavirking í 1995 enn at rekka tey »samskipaðu« virkini í 1988. Niðurstøðan er tann, at øll virkini høvdu í 1988 eitt hall áðrenn rentur og avskrivningar uppá 115 mill. ella eitt hall uppá kr.



1,28 pr. kg. Samstundis hevur Føroya Fiskavirking í 1995 havt eitt avlop til rentur og avskrivningar uppá 8 mill. ella umleið 20 oy/kg. So har siggja tit!

Hetta er eitt gott dømi um hvussu tað ber til at manipulera við veruleikanum fyri at fáa »sín« sannleika fram.

Fyrst er at siga, at tað hevur fyri so vítt onga meining at sammata roknskapartøl fyri 1988 og 1995. Ein orsök er tann, at umstøðurnar eru so stóru broyttar hesi árini. Eitt dømi um hetta er, at í 1988 vóru prísirnir settir av eini nevnd, meðan teir í 1996 bert eru eitt úrslit av fríari kapping.

Eitt annað sum ger tað nærur óheimiligt at sammata hesi bæði árini er, at 1988 var eitt tað størsta katastrofuár sum vit kenna til viðvíkjandi fiskaprisum, sum fullu á heimsmarknaðinum so nógv sum sjáldan fyrr. Tískil høvdu virkini eitt stórt tap, tí tey altíð seldu sínar framleiðslur biligari enn tey høvdu keypt rávøruna fyri. Hinvegin var 1995 eitt rættuliga stórt áhrif fiskaprisum viðvíkum.

Kennir ikki skipanina við ráfiskagrundinum Men tað sum er avgerandi

og avdúkandi fyri nevndina fyri Framtaksgrunnin er, at grunnurin hevur uppgivið eitt skeivt tal viðvíkjandi hallinum í 1988. Sum tað sæst í tíðindaskrivinum nýta teir sum fyrirtreyt, at virkini fingi í 1988 173 mill. í studningi gøgnum ráfiskagrundin. Tá hetta tal er trekt frá tí roknskaparliga vinninginum í 1988 verður komið til hallið uppá 115 mill.

Tað sum Framtaksgrunnurin ikki tykist at vita er, at studningurin úr ráfiskagrundinum var als ikki ein studningur virkini. Hesin studningur varð lagdur í veiðuliðið og var tí ein stuðul til skip og fiskimenn. Víst varð studningurin umsatin av flakavirkjunum, men úr ráfiskagrundinum kom ikki so mikið sum eitt oyra inn í raksturin hjá virkjum.

Hetta broytir fullkomiliga hesa útrokning hjá Framtaksgrunninum. Eg kenni eisini roknskaparnar fyri 1988 hjá øllum flakavirkjunum. Ein samandrættur av hesum roknskapum vísir, at virkini høvdu til rentur og avdráttir kr. 30.848 í 1988, og svarar hetta til eitt avlop uppá 29 oy/kg, meðan tilsvandandi avlopið hjá Fiskavirking í

1996 var 20 oy/kg.

Vinningurin var størri í 1988 enn í 1995

Hetta merkir, at meðan Framtaksgrunnurin roynir at billa fólk inn, at hallið var kr. 1,28 pr. kg. í 1988, so er veruleikin tann, at avlopið í 1988 var hægri enn í 1995 hjá Fiskavirking.

Tað skal eisini sigast, at hetta prógvar fyri so vítt heldur ikki nakað. Framtaksgrunnurin sigur tað eftir teirri uppgærd »vánaliga« úrslitið fyri 1988 vera frá »sundurliðu fiskivinnuni undan Fiskavirking«. Hon var ikki meira sundurliðu enn so, enn at tær mest avgerandi funktiónirnar vóru stýrdar av øðrum. Prísásetingin fyri ráfiskin var greidd av ráfiskanevndini, og sölán saman við framleiðslu og prísáseting av henni var fyriskipað av fiskasøluni. So her var samskipan við lít. Her kunnu viðurskiptini als ikki sammatast við støðuna hjá virkjum utanfyri Fiskavirking í dag, sum jú er í eini kappingarsøðu, sum flest »serkøn« halda vera gagnligast fyri virkir og samfelag.

Tað kann eisini vera nevnt her, at úrslitið hjá Fiskavirking í 1995 er jú so vánaligt, at tað hvur verið við til at geva felagnum mønustingin. Og sjálvt við ta niðurskrivaðu skuld sum Fiskavirking fær samb. Framtaksloysnini, so rökka 8 mill. nóg illa til rentur.

Grundgevingarnar hjá Framtaksgrunninum virðisleysar

Hetta merkir, at henda grundgevingin er fallin fullkomiliga til jarðar. Og so er tað, at vit kunnu spyrja okkum, um saksviðgerðin í heila tikið er grundað á hesar skeivu fyrirtreytirnar. Og vit mugu spyrja hvørjar fyrirtreytirnar hava verið hjá teimum »útlenskum og føroysku serkøn«, sum taka undir við framtaksloysnini.

Ein kanning sum ikki er gjørd er at sammata raksturin hjá Fiskavirking við onnur flakavirki í landinum. Hetta vildi givið eina rættuliga høming av hvussu skilagóð henda fløgan er.

Sigast kann í hvussu er, at tann fullkomiligi óvilji sum nevndin í Framtaksgrunninum hevur havt komið fram við grundarlagnum fyri síni støðutakan, kann bert styrkja ivan um grundarlagið fyri tiknu avgerðum, og hetta hevur nevndin har bert sær sjálvari fyri at takka.

At grunnurin við eini útrokning kann fara 146 mill. skeivur sigur meira enn nakað annað.

Óli Jacobsen

høvuðsvinnu, ið skal geva okkum øllum breyðið í munnin. Vit siggja tað nú viðvíkjandi Fiskavirking. Vit søu tað eisini, ta ið kvotaskipanin varð skúgvad til viks. Úrslitið er, at øll sum hugsa, nú sita og stóva fyri nær næsta kreppa í toskastovnum verður.

Men ringt er at siggja, hvussu ein kemur víðari, tí tær loysnir, sum eru skilagóðar, býður fólk so nógv imóti, at politikarnir ikki kunnu standa móti at vinna sær politiskan fyrimun av at birta upp undir móttøðuna. Úrslitið er, at tær loysnir, sum ikki eru í samsvar við fólkameiningina, verða mótarbeiddar og fáa ikki ein kjans at royna at standa sína roynd, hóast tær kanska eru skilgóðar.

Politikarnir hava eina stóra ábyrgd her. Teir mugu ásanna, at vit liva av fiskavinnuni, ið hevur ein serliga búskaparligan vanda, ið er væl viðgjørður í búskaparligum bókmentum. Hesin vandin stendst av, at fiskur

er tað, sum nevnt verður á fakmáli »eitt felags-tilfeingi«. Eitt felags-tilfeingi er eyðkent við, at tað sum ein fyrirtøka fær av tilfeinginum, tað missur ein onnur. Hetta krevur búskaparligar loysnir, ið helst stríða móti, tí sum vit higartil hava kunnað gótkið í Føroyum. Ikki nógvvar tjóðir hava megnað at fingið fiskivinnuna at borið seg, samstundis við at fiskastovnarir verða vardið. Tó hevur okkara nærmasta grannatjóð, Ísland, tikið avleiðingarnar av at liva av fiskivinnu, og fram tógir, ið ikki eru populærar, men sum tykjast at geva góð búskaparlig úrslit. Og tað er í síðsta enda tað, sum vit noyðast at gera, skulu vit búleikast her, ikki minst um tjóðin skal vera fræls. Klára vit ikki hetta, so eru búskaparligu útlitini ikki góð! Sjálvst oljuvinnan bjargar okkum ikki, um hugburðurin ikki broytist.

Bjarni Olsen